

פרק ערבי פסחים

משנה א'

ערבי פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך.

ערבי פסחים, כ"ה הגי' צונשניות וברז אלפק, וצונשנה שבגמרא וצירושלמי הגי' ערב פסחים וכ"ה צרטי צגורא, וברש"ס ערבי פסחים. ובחזו צחוקפות ערב פסחים חי גרקינ ערבי ניחא ואי גרקינ ערב ה"ק ערב ששוחטין צו פסחים, אי כמי ערב פסח ראשון ושני. ובהגהות הורדכי, פירוש הקונטרס דל"ג ערבי אלף ערב, דדוקא גבי שבתות ויו"ט שהן הרבה בשנה שייד לנתי ערבי, אבל פסח שאינו אלף פעם אחת בשנה לא שייד וכו' אלף ערב פסחים וכו' ששוחטין צו פסחים הרבה, ולא נראה דהא צפ' ווקוס שנהגו גרקינ בכל הקפריס ערבי פסחים לענין איסור מלאכה לכן נראה דגרקינ ערבי, ור"ל ערבי פסח שצבל שנה ושנה, אי כמי נקט ערבי ווסוס לישנא דקרא ושחטו וגו' צין הערבים.

והנה באמת צריש ווקוס שנהגו הנוסחא בכל הקפריס ווקוס שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד הלוח. חונס צפ' תמיד נשחט הגי' צונשנה שבצונשניות בערבי פסחים נשחט בשצעה ומחלה, חל ערבי פסחים להיות בערב שצח נשחט בשעה ומחלה וצונשנה שבירושלמי הגי' צחרווייהו ערב פסחים, חונס צונשנה שבגמרא גריס צרישא ערבי פסחים וצרישא חל ערב פסח להיות צע"ס. ושינוי נוסחאות כאלו הם ג"כ בצרייתות לענין שבת ויו"ט, דגרקינ עלה בגמרא דחניא לא יאכל חדם בערבי שבתות וימים טובים מן המנחה ולמעלה וכו'. ושם צרייתא אחרת לא יאכל חדם בערב שבת וימים טובים ונשחט שצית ולמעלה וכו', וכן שנו צונשנה דוקוס שנהגו ווקוס שנהגו לאכול ללי צלילי פסחים וכו' ווקוס שנהגו להדליק חת הנר צלילי יום הכפורים וכו'. וכן שנינו בפסח צלקון יחיד חף צדברים שנוהגים

צפקה ראשון ושני. צפ' כל שעה חלו דברים שאלם יולא צהן ידי חוצתו צפקה צחטים וצפעורים וכו' ואלו ירקות שאלם יולא צהן י"ח צפקה צחזרת וכו', ואלו חנו צפקהים. ע"כ נראה מלן דחני ערצי פקהים לא משתצט ומלן דחני ערצ פקה לא משתצט, חצל ערצ פקהים חינו חלא קעיעת הסופרים. חונם מה סנקרא המכבהל פקהים צלשון רצים, ומה שחין כן צומ' טצת ומס' קוכה, הוא נושום פקה ראשון ופקה שני.

סמוך למנחה, ונחה קענה היא צט' שעות ונחלה והוא זמן הקרבת התמיד של צין הערצים כדחן תמיד נשחט צטמונה ומחלה וקרצ צחשעה ומחלה, וצערצי פקהים הקדיומו התמיד מפני הפקהים, והיה קרצ צטמונה ומחלה וח"כ הקריצו הפקהים. וחיצעי להו צגמרא קמוך לונחה גדולה חנן ומשום פקה דילמח חתי לנתימך וחתי לחינועי ונלמעציד פקהל, כלו' ונשנה זו צומן הצית כשנית והל דמקיים עד שתחשך היינו שלח יקצט קעודתו עד זמן חכילת הפקה, או דילמח קמוך לונחה קענה חנן ומשום מלה, דילמח חתי למיכלה לנחה חכילה גקה כלו' שכפשו קלה מלחכול עוד, וכעין שחנו לענין יום הכפורים האוכל חכילה גקה ציוה"כ פעור, ומסיק חמר רצינה ת"ש חפי' חגריפס הונך שהוא רגיל לחכול צחשע שעות חותו היום לא יחבל עד שתחשך וכו'. חצל נושום חינועי ונלמעציד פקהל לא חייטינן וכדחמרינן לעיל (פ"ה ע"ח) צני חצורה זרזין הן, וצמילתח ללח שכיחל לא גזרו רצנן.

ודוקא לקצוע חכילתו שנו, כדחמרי שס צגמרא ח"ר חפי חצל ונעציל הוא צמיני חרגימח, ר' ילחק ונעציל צירקי חניח נמי החל השמש ונעציל צצני ונעיים ונחנן לפני האורחים, וחעפ"י שחין רחיה לדצר זכר לדצר נינו לכס נייר ואל תזרעו חל הקוליס. ופרט"י והרשצ"ס והחי דנקיע ונעציל לפי שחחכלס על ידי עיבול. וירחא יותר ככון פי' הרצ חלפס, סגרס ונעצל ופירס ונעפל, כלו' ונעציר פחו צוויני חרגימח כגון פירות וקטניות וכיולח צהן. וכלו' שאוכל דברים שאינם עיקר חכילה חלא עצילה. ולשון ונעצל ונעפל הוא דמיון הצקר והפקר. וצחוקפתח שלפנינו הגי' השנוש ונכצט צצני ונעיים, ויש לפרשו ונכצט חל רעצונו.

ובגמרא הקשו על ונשנה זו מחי חריח ערצי פקהים חפי' ערצי טצתות ויונים עוצים נמי דחניח לא יחבל חלם

צערצבי שבתות וי"ט מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא
תאווה (ובג' הרי"ף מתאווה, וז"ל ק"ס הביא נוסחא תאב) דצרי ר'
יהודה רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך. ונשני צמס רב
הנכח, לא לריבא אלא לר' יוסי דצערצבי פקחים אף ר' יוסי מודה.
ומייתי שם עוד צרייתא אחת מפסיקין לשבתות (ופי' המפורשים
באם התחילו קודם תשע שעות) דצרי ר' יהודה ר' יוסי אומר
אין מפסיקין, ומעשה צרצ"ג ור' יהודה ור' יוסי שהיו מקובצין
צעכו וקדש עליהם היום, א"ל רצ"ג לר' יוסי צרצבי רלוך נפסיק
וניחוש לדצרי יהודה חזרנו, אמר לו בכל יום ויום אתה מחצצ
דצרי לפני ר' יהודה ועכשו אתה מחצצ דצרי ר' יהודה צמני הגם
לכבוש את המלכה עמי צצית, א"ל א"כ לא נפסיק שמוא יראו
החלמידים ויקצעו הלכה לדורות, אמרו לא זו משם עד שקצעו
הלכה כר' יוסי. ושם (ק"צ ע"א) הביאו עוד צרייתא, תנו רבנן
צני חצורה שהיו מקובצין וקדש עליהן היום וצרייתא לן כוס של יין
ואומר עליו קדושת היום, ושני אומר עליו צרכת המזון, דצרי ר'
יהודה, בלו' שלריך להפסיק הסעודה, וכיון שכבר קדש היום
אומר תחלה קדושת היום ואח"כ צרכת המזון, (ויש גורסין ראשון
אומר עליו צהמ"ז, שני אומר עליו קדושת היום, וכתיב רש"י דלא
גרסינן לה), ר' יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך גמרו כוס
ראשון וצרך עליו צרכת המזון, והשני אומר עליו קדושת היום.
ובירושלמי גרסינן עלה דמתניתין מתניתא דר' יהודה
דחני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא יעווס אדם כלום עד
שתחשך כדי שיכנס לשבת בתאווה ד"ר יהודה ר' יוסי אומר
אוכל והולך עד שעה שהוא משלים, מפסיקין לשבת ד"ר יהודה
ר' יוסי אומר אין מפסיקין, מעשה צרצ"ג ור' יוסי בן חלפתא
שהיו מקובצין צע"ס צעכו וקדשה עליהן השבת, א"ל רצ"ג לר"י
בן חלפתא רלוך נפסקוק לשבת, א"ל כל יום ויום וכו' א"ל א"כ
לא נפסקוק שלא הוקצע הלכה צישראל כר' יהודה, לא זו משם
עד שקצעו הלכה כר' יוסי. ופי' עד שעה שהוא משלים הוא כהא
צרייתא דלעיל צני חצורה וכו', דחני צה ר' יוסי אומר אוכל
והולך עד שתחשך גמרו כוס ראשון וצרך עליו צהמ"ז והשני
אומר עליו קדושת היום. ועיקרן של דצרים בתוספתא דצרכות
פ"ה, ושם בגי' לא יאכל אדם ע"ס מן המנחה ולמעלה כדי
שיכנס לשבת בתאווה ד"ר יהודה ר' יוסי אומר אדם אוכל והולך

עד שתחשך, ומפסיקין לשבתות וכו' כמו שהיא בצצלי. ולפי
הירושלמי קתם רבי כר' יהודה, ושאלו גם זירושלמי והו
לוכל מיני כסבית והו לוכל מיני תרגימא ופסע לה מהא, ר'
יודן כשייא קתה ולחא שאל לר' ענא צגין דלחא לחי והו נסתא,
ח"ל חני ר' חייא חקור לאדם לעעוס כלום עד שתחשך.

והנה פליג הירושלמי על הצצלי דחקר חף צטעימה. וכן
הוא גורם בצצרי ר' יהודה והוא גירסת ר' חייא. ואמנם מתניתין
כר' יהודה ופי' לא יאכל שלא יעעוס כלום. וגרסינן זירושלמי
בהא דמפסיקין דהיינו דהתחילו צומן היחר, רב יהודה צטס שמואל:
זו דצרי ר' יהודה ור' יוסי אצל דצרי חכמים פורק משה ומקדש,
וצצלי (ק"ע"ח) הגי' ח"ר יהודה אחר שמואל אין הלכה לא כר"י
ולא כר"י אלא פורק משה ומקדש. ופרש"י, פורק משה על השולחן
ומקדש היום וחזר ואוכל.

והנה נחלקו הצצלי והירושלמי אליצא דמאן מתניתא חי
כר' יודה חי' כר' יוסי, ולפי' אית לן למרושי מתניתין דדך אחר
דצ"ע"ס ועיו"ט יכול להוקיף מחול על הקודש מפלג המנחה ולמעלה
שהוא קמוך למנחה דמתניתין, כדגרסינן בצרכות (כ"ד ע"ג) רב
לבי של שבת צע"ס, אומר קדושה על הכוס או אינו אומר קדושה
ח"ס דח"ר נחמן אחר שמואל מחפלל אדם של שבת צע"ס ואומר
קדושה על הכוס. וא"כ יכול לקצוע סעודת שבת ומצוד יום, אצל
צערבי פקחים חקור חפי' חס התפלל ערצית לקצוע סעודתו עד
שתחשך, ומסוד דאכילת מלה היא משתחשך כאכילת פסח שאינו
כאכל חלא צלינה ומייסינן דאכיל לה למלה אכילה גסה. וכעין זה
צרה"ס עיי"ס.

אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב.

אפילו, צומנה שצמטניות וצרש"י ורש"ס וכן צקיעעא
צגמרא (ק"ס ע"ח) הגי' ואפילו צוי"ו. וכתבו צתוקפות די"מ
דלדלעיל קאי עד שתחשך ואפי' עני שבישראל, פי' חפי' עני שלא
אכל כונה ימים לא יאכל עד שתחשך. והוה חפי' יתישצ לפי הגי'
ואפילו, חולם הקיעעא שצגמרא דגריס ואפילו מיייתי לה אכילה
עד שיצצ, וצטעות רצה פ"כ איתא ויקצ חלטים חת העס ומאן
אחרו רבותינו חפי' עני שבישראל לא יאכל עד שיצצ עבך עשה

להם הקצ"ה, שנאמר ויקצ אלהים, וגדקו חפילו צלח וי"ו ואסיפח קאי. ובתחלה פירשו סתו' טס, דק"ד דהסיצת עני לא חסיצת הקיצה דאין לו על מה להקצ ואין זה דרך חירות. וגם זה הפי' רחוק ואינו נכון כדבעינן למימר לקמן.

עני שבישראל. לשון זה נמלך בכתובות פ"ד מ"ד ר' יהודה אומר הפי' עני שבישראל לא יפחות (לאשתו שמתה) וצ"ל חלילים ומקוננות. וכן טס פ"ה מ"ט בנפשה אשתו ע"י שגיש מה שמויז לתת לה שנינו, דל"א בעני שבישראל חבל במכוד הכל לפי כבודו. וכלמד מכלן שלא השתמשו בלשון עני שבישראל על גודל עניות, דאע"כ כל ישראל עניים הם, אלא למי שאינו מוכוז כגון שנמכר לעבדות, קראו עני שבישראל, שצב"י צני אצרהם ילחק ויעקב צני מלכים הם וזה שאינו מוכוז נקרא עני שבישראל, ולפי שפלותו אין דרכו לאכול בכל השנה בהסיצה, ואורי צירושלמי עלה דמתניתין א"ר לוי ולפי שדרך עבדים להיות אוכלין מעומד וכאן להיות אוכלין נסובין, להודיע שילאו מעבדות לחירות. ויקוד מליכה זו הוא מר' עקיבא להבדיל צין עניי ישראל לעניי שאר האומות צצ"ק צפ' החובל, דת"ק אומר טס לענין המצייש הכל לפי כבודו, ע"ז אומר ר"ע הפי' עניים שבישראל רואין אותם כאילו הם צני חורין שירדו מנכסיהם שהם צני אצרהם ילחק ויעקב. ומאמרו כאלו הם צני חורין מוכה טעל מי שנמכר לעבדות מדבר. ובמכילתא דבשלח נק' פ"ד שנינו, זה הדבר וגו' עמר לגבלת, אמרו עכשו ילאו נחשון צן עמינדב וציתו ומלקט הרצה, ילא עני שבישראל ומלקט קימעא, וכשהן צאין לדי מדה נמלאו כולן שווין וכו'. והנה פי' חז"ל טס המקרא כפי' הראצ"ע עיי"ש, והרי לענין המן העשיר והעני הכל שווין, אלא כוונתם טזה איש מוכוז וצני ציתו מוכוזין וזה אינו מוכוז.

אמנם היה מדרך כולם הפי' מי שהיה עני לאכול בכל השנה בהסיצה, וגרסינן בערכין (כ"ז ע"ב) דחייבי ערכין ומשכבין אותם חבל משיירין לו מעט מולעת וסנדליו וכו', וגרסינן צצ"מ (קי"ג ע"ב) לענין מוסדרין לבע"ה, ונותן מעט ומעט ונלע לעשיר מעט ומעט ומפן לעני וכו' ומפרש טס בגמרא, תרחי למה ליה חדא דאכיל עלה ומדא דזג עלה וכו', וכתבו בתו' טס דהא דלא חני בערכין אלא מעט מולעת משום דנובעת לא שצקינן ליה אלא אחת כדאמר כתי' הבא מעט ומעט ונלע. ולי כראה דמעט דאכיל

עלה הוא צבול מוזון שם, שהרי כל בלי מואכל הם החם צבול מוזון.
ועב"פ נקדרין מטה דאכיל עלה חף לעני. וצושרה אשתו ע"י
שליש חני צכחצות (ק"ד ע"ז) וכוחן לה מטה ומופץ ומחללת
(מופץ רק מוחללת, רש"י) וכהצו שם בחוק' (ק"ה ע"ה) צד"ה
וכותנין לה מטה וכו', חף על גב דלגזי קדור אחרינן צהמקבל
דכותנין לו מטה ומטה ומופץ, משום דשווא גזי אשה לא הטריחוהו
חכמים כ"כ דאפשר לה שחלך ד' אמות אחר אכילה וכו', צד"מ
שם אורו שלכך כותנין לו צ' מעות כדי שיוכרח לקום אחר
קעודתו לילך ד' אמות, ולא יישן מיד צנוקס אכילתו משום סכנה
עיי"ש. אמנם באמות לא קשה מיד, דהכא לענין פקה גרסינן
כמי (ק"ח ע"ז) אשה אלל בעלה לא בעיא הקיצה ואם אשה
חשוצה היא לריכה הקיצה, וכתב הרש"ם ומפרש צשאלתוח
ד' אחאי פ' לו, לאו דרכייהו דנשי למיזגא. ומלות אלל בעלה,
איכס ועיקר הגמרא, אלל הם חוקפות מוזגה מפרש עושה,
וצכת"י דקדוקי קופרים הגי' אשה אינה לריכה הקיצה, והעיר
צהגרותיו, וכ"ה צכת"י צ' וח"ם (חקפארד) וצשאלתוח וצרי"ף
וצר"ש וצה' הרי"ג עמוד ל"ה וצרש"ם וצק' העטור וע'
צר"ש וצטור קי' תע"ז. וצקדר רב עמרם איתא, אשה אינה
לריכה הקיצה, שאין דרכן של נשים להקצ, ואם אשה חשוצה
היא לריכה הקיצה. וצוואמר ואם אשה חשוצה וכו', העיר בעל
ד"ק ליתא צכת"י ח"פ, ומדהציחוהו כל הפוקקים ש"מ שנשמעו.
וראיתי צפרי הדש קי' תע"ז, שהאריך צעעמים ופירושים על זה,
ואח"כ קיים ולכן העיקר כמ"ש צשאלתוח דעעמא משום דלאו
דרכייהו דנשי למיזגא, ולפ"ז כל אשה אינה לריכה הקיצה, עכ"ל.
ויראה שדעתו שכל זה היא הוקפה בגמרא. ואמנם גם צשאלתוח
איתא ואי אשה חשוצה היא לריכה הקיצה. והאמות שמונהגם של
הרוויים היה ג"כ לאכול צהקיצה, אבל הנשים לא היו אוכלות
שכזות משום לניעות, חוץ מנשים חשוצות שצגדיהן מוקפות את
כל רגליהן.

ורפי שהיה מנהגם לאכול מיקצ על הוטה אורו צשצת
(קי"ט ע"ז) הניא ר' יוקי צ"ר יהודה אומר שני מה"ש וכו'
וכשצא לציחו ומלא נר דלוק ושלחן ערוך ומתו מולעת מלחך
טוב אומר וכו', יגיד עליו רעו דמטה מולעת להקצ עליה לאכילה
קאמר. וכן הא דתנן שם (קי"ג ע"ה) ומליעין את המעות מליבי

שבת לשבת, חבל לא מסבת למוצאי שבת וכו', לאו צמעות לישן עליהן איירי כמו שפי' הר"מ צפירושו ובהלכותיו (ה' שבת פכ"ג), דליך יתפרש מלילי שבת לשבת, חלף בהלעת מעות לחבילה קאמר, ומפורש בחוקפתא דשבת (פי"ג) מדיחין עשרה כוקות שאם ירלה ישתה באתה מהן מליעין עשר מעות, שאם ירלה יקב על אחת מהן.

ומה שיש לדון בזה הוא, אם ההקיצה היא מונתגי קדמוני אומתינו בבעודה או שקבלו זה המנהג מונתגי אומות אחרים. ואומר כשתצונן צמקראות נושא שלח הזכירו בבעודה חלף ישיבה חלף שהמתרגמים תרגומים בלשון הקיצה, ואערוך אותן כאן, קום כל שבת ואכלה מלידי (בראשית כ"ד), ות"ל קום בען אכתחור ואכול, וי"ת קום כדין אכתחור ותיכל. וישנו לאכל לחם (עס ל"ז), ת"ל ואכתחור למיכל לחמא, וי"ת ואחזרו קדמוני. וישב העם לאכל ושתו (שמות ל"ז) ת"ל ות"י ואכתחור עמא. וישבו ויאכלו שניהם יחדו וישתו (שופטים י"ט), ת"י ואכתחור ואכלו. הנה מדש אחר ואכבי ישב אשב עם המולך וגו', וישב המולך אל הלחם לאכול, וישב המולך על מושבו וגו', אל מושב הקיר וגו', וישב אצנר מלך שאול וגו', ויקם יהונתן מעם השלחן וגו' (ש"א כ') כל הנהו ישיבות ת"י בלשון אכתחור. וכחצ הרד"ק עס תרגומו ואכתחור מלכא על שוייה, פי' על מעתו כי מנהג היה ציננים ההם לאכול צמקתה צמעות, וכן מלאנו דדברי רבותינו כי גם ציננים היה מנהג. ולשון רש"י עס אל מושב הקיר בראש המטה אלל הקיר, ויקם יהונתן, עמד מנקומו לפי שאין דרך הצן להיות מיקב אלל אציו שדרכן היה לאכול וקובצין על המעות והיה דוד מיקב צין יהונתן וצין שאול עכשו שלא צא דוד לא היקב יהונתן עד שישב אצנר מלך שאול ונא"כ ישב יהונתן מלך אצנר. ולפי דברי רש"י מה שאמרו צמקתים (ק"ם ע"א) צן אלל אציו צעי הקיצה, לאו בלד אציו חלף צפני אציו קאמר. ויהי עס ישבים אל השלחן (מ"א י"ג) ת"י והוא עד דליכון מקחרין. ובית עשתה לא תצא לשבת אותם לאכול ולשתות (ירמיה ע"ז) ת"י ובית אכתחורת לא תיעול לאכתחורא. רק ציחזקאל (מ"ד, ג') את הנשיא נשיא הוא ישב צו לאכול לחם לפני ה', ת"י הוא יתיב ציה למיכל לחמא קדם ה'. ונראה שטעמו שאין הקיצה צמקדש מפני כבוד של מעלה וכמו באמרו יענין אלמיד שאינו מקב אלל רבו. אמנם פשוטן של המקראות

שלא הזכירו לא שכיזה ולא שעינה ולא נטייה אלא ישיבה משמע שהיתה אכילתן זישיבה על כפאות אל השולחן, שאם לא כן למה הלריך לומר באחי יוקף וישומו לו לצדו ולהם לצדם וגו' (בראשית מ"ג) הרי כל אחד ואחד ויקב על מעטו ושלחנו לפניו צפני עלונו כלשון התוכ' (פסחים ק' ע"ג) שהיו להם שלמות קענים שכל אחד אוכל על שלחנו וכו'. וכן מלשון הקיפור על שאל ויהונתן מוכח שאל שלחן אחד היו אוכלים. גם ממליכת הכחוצ (מסלי ע') עצה עצה וקכה יכה אף ערכה שלחנה, משמע שכל הקרואים אל שלחן אחד אוכלים. וכן היא מליכת הכחוצ (תהלים קכ"ח) צניך כשתילי זהים קציז לשלחך.

אמנם כמלא זה המנהג צפרקיים דצקיא צלרכי קעודה (צרכות ו"ו, ע"ג) שמקופר בקעודה אחשורש, מעות זהב וכסף על רלפת זהב וגו' (אקתר א') ואמר שם, והמן נפל על המטה אשר אקתר עליה (שם ז'). ויראה שכבר צימי עמוק נחפשו זה המנהג גם בישראל, והוא מנהג אוחס על כך, אמר השכזים על מעות שן וקרואים על ערשתם ואוכלים כרים מלאן וגו' הפרטים על פי הנצל וגו' השתים צמזרקי יין וראשית שמיים יושמו וגו' (עמוק ו'), הנה יתאר הקיצתן בקעודתן עם כל פרטי הקעודה ומציגת הכוקות והסיר והזמר והצאת שמן ערצ כונו שהזכרו אלו הדברים צוננהגי הקעודה צמק' צרכות ושאר המקומות. וכן כמלא ציחזקאל שמוזכיר המטה ושמן ערצ והמוגמר לבגאי, אמר (כ"ג מ') והנה צאו לאשר רחלת וגו' וישצת על מטה כבודה ושלחן ערוך לפניו וקטרתי ושמי שמה עליה. אולם אמר וישצת על מטה כבודה, אולי שאף נשים חסודות לא היו עדיין אלא יושצות על המטה. ויראה שנתהוה זה המנהג באומה זו לפי שהיו מקורצלי צטר וגם היו אוכלים הרצה, כמו שאמרו חז"ל (מגילה י"א ע"א) חויה אחרי תניינה דמיה לדוב (דניאל ז') תני רב יוקף אלו פרקיים שאוכלין ושותין כדוב ומקורצלין צטר כדוב ומגדילין צטר כדוב.

לא יאמר עד שיסב. לענין קדר הקיזה שנינו צחוקפתח דצרכות פ"ד, בילד קדר הקעודה אורחים נכנסים ויושבים ע"ג כפסלים ועל גבי קתדראות עד שיתכנסו כולן, נכנסו כולן ונתנו להם לידים, כל אחד ואחד נוטל ידו אחת, מוגו להם את הכוס כל א"ל מצרך לעלמו, הציאו לפניהם פרפריות כל א"ל

מצרך לעלמו. ענו והקיבו ונחנו להם לידיס אעפ"י שנעל ידו אחת נוטל לשתי ידיו, ומזגו להם את הכוס אעפ"י שצריך על הראשונה מצרך על השנייה, הביאו לפניהם פרפריות אעפ"י שצריך על הראשונה מצרך על השנייה, ואחד מצרך לכולן. הבא לאחר שלש פרפריות אין לו רשות ליכנס. אחר רשצ"ג זה מנהג גדול היה צירושלים, פורסין מטפחות על גבי פתח, בזמן שהמטפחות פרוסות אורחין נכנסין, נסתלקו אין רשות לאורחין ליכנס. ובכת"י ערפורט איזה שינוי לשון ושם הג"י פורסין מטפחת וכו' כ"ז שהמטפחת פרוקה וכו'. והוצאה צרייתא זו בצצלי צרכות (ת"ג ע"א). והיא ג"כ צירושלמי כילד מצרכין באיזה שינוים, והא דרשצ"ג ליתא צירושלמי אלא מקיים ואין רשות לאורח ליכנס אחר שלש פרפראות. ופירושו של דבר נראה, שהאורחים היו מתחננין צפרוזדור ויושצין שם על הקפסלין, ומשרתי הבית היו מחלקין להם יין ופרפראות, כדי שלא יהיו יושצין פנוין, והיו מנהגם להמתין עד שיחכנקו כל האורחים, ואח"כ יכנסו למקום הקצח הסעודה, ואין ממדת דרך ארץ שיבא אורח כשהן מוסבין ואוכלין, וע"כ המתינו צפרוזדור וחילקו להם פרפראות, ושינו ושלשו בצד, והבא לאחר ג' פרפראות אין לו עוד רשות ליכנס, וכששמע הבא שכבר חילקו פרפראות ג' פעמים היה יולא לו והולך, וצירושלים היה להם מנהג יפה שבין שרואה שנסתלקה המטפחת מיד הוא חוזר.

ועל יסוד המנהג הזה שנינו בזמנה דצרכות (ע"ג ע"א)
היו יושצין כל אחד מצרך לעלמו, הקצו אחד מצרך לכולן. ופירושא דהיו יושצין, היינו צמקום שמתחנניס שם. איצרא דצמסנה שצמסניות הגי' היו יושצין לאכול וכו', כבר העירו הגרי"צ בגליון דצירושלמי וצרי"ף ורא"ש וצמאלחות ל"ג לאכול. והרע"צ לא עמד על צדו של דבר, גם דצרי רש"י אינס צרורים עיי"ש. ובגמרא גרסינן עלה, הקצו אין לא הקצו לא, ורמינהו עשרה שהיו הולכים בצרך אעפ"י שכולס אוכלים ומכר אחד כל או"א מצרך לעלמו, ישנו לאכול אעפ"י שכל או"א אוכל ומכרו אחד מצרך לכולן, קתני ישנו אעפ"י שלא הקצו, אר"י צר ילחק כגון דאמרי ניזיל וניכל לחמא צדוך פלן. והקשו בתוס' תימא אעאי מקשי מדיוקא ותקשי ליה מרישא דקתני היו יושצים מצרך כל אחד לעלמו, וי"ל דאי מרישא הו"א שישנו צצביל

עסק אחר, שלא היה דעמס ומתחלה לאכול, אבל אם ישנו מדעתא
לאכול חפי' בלח הקיצה נמי מהניא. ובאמת תירולס זה רחוק
ודחוק, אבל כפי וזה שפירשנו המשנה, מרישא לא קשה מידי,
שהרי לא קצעו עלמס לאכול שם אלא להתכנס שם, אלא מדיוקא
דקיפא דייק שכבר אפשר שיקצעו קעודהם ציחד בלח הקיצה
כגון הולכי דרכים, ומוקשי וכי חין זה קציעות ורמינהו עשרה
שהיו הולכים וכו', וע"ז אר"כ בר"י כגון דאמרי וכו', וכפרש"י
דקצעי להם ומתחלה מקום צדור ועלה והזמנה, אבל ישנו מאלוהין
במקום אחד יחד איכה קציעות. וכל זה צימיהם שהיה דרכם
לקצוע קעודה בהקיצה, כמו שכתבו החוק' שם וז"ל ישיבה
שלנו היו קציעות לנו כהקצה דידהו, שהם היו רגילים כל אחד
להקצ על מעטו ועל שלחנו, אבל עכשו כלנו אוכלים על שלחן
אחד, וכשחנו אוכלים יחד היינו קציעותינו.

ובירושלמי גרסינן אהא מתניתין, ריב"ל אומר בשבוע
הזן היא מתניתא הא דעה"צ בתוך ציתו לא, תני ר' חייא חפי'
דעה"צ בתוך ציתו. ופי' ר' אליהו מפולדא בשבוע הזן, בצרית
מילה, אבל דעה"צ שכל בני ציתו נגררים אחריו חין לריכים
הקיצה שכולם קומים עליו הרא"ש ז"ל. איברא שכן הוא צר"ה"ש
וז"ל אחד מצדך לכולן, ירושלמי ריב"ל אומר בשבועה כך היא
מתניתין, באורחים הא דעה"צ בתוך ציתו לא, פי' דעה"צ שכל
בני ציתו נגררין עליו חין לריכין הקיצה, כי כולן קומים עליו
עכ"ל. וכתב זמעדני יו"ט ה"ג בשבועה כך היא, מתניתין באורחים
וכן העתיקו תהר"י וזירושלמי דידן גריס בשבועה הכין היא
מתניתין הא דעה"צ. וצלי ספק שאילו הדברים האחרונים משוברים
ול"ל בשבוע הזן היא מתניתין הא דעה"צ וכו', כמו שהיא באמת
זירושלמי דידן. אמנם עיקר פירושו של הרא"ש אינו מחוור, דאע"ו
בהקיצה הליא מילתא בקציעות הליא מילתא, ואלמה תני ר'
חייא חפי' דעה"צ בתוך ציתו, אם דרכו לקצוע עם בני ציתו
בישיבה למה לא יצדך לכולן. וראיתי בחוק' ברכות (מ"ג ע"א)
דג"ה הואיל, אהא דגרסינן התם שאלו את צן זומא מ"מ אמרו
בא להם יין בתוך המזון כל או"א מצדך לעלמו ואחר המזון אחד
מצדך לכולם, אומר להם הואיל ואין צית הבליעה פנוי, וכתבו
וז"ל וי"מ כשאומר קצרי מורי והם מניחין לאכול כדי לשמוע
הצרכה ולענות אמן שיהא פטורים וכן משמע זירושלמי גבי הק

צרייתה ה"מ באורחין, אצל צע"ה פטור מפני שהכל פונים אלל
צע"ג. תני ר' חייא אף צע"ג צחוך ציתו. ואם כי נראה שג'
אחרת הו"ל ופירשו לענין אם כל אחד מצדק לעלמו, כלמוד עכ"פ
מדצריהם עפ"י גירסתנו, דללו אצטא דהיו יושבין קאי, אלל
אסיפא קאי צא להם יין צחוך המזון וכו'. ופירושא דמתניתין
היא כמו שפירשתי עפ"י התוספתא. והנה אעפ"י שכבר זכרו לעלמם
כשהיו יושבין מצרכים פעם אחרת כשיקבו אלל שאחד מצדק
לכולם, ועלה קאמר צא להם יין וכו', שאעפ"י שכבר זכרו כל
או"א בפני עלמו שינוי המקום גורם להם זרכה אחרת, וע"ז
קאמר ריב"ל דצע"ג עלמו צחוך ציתו אינו לריך לחזור ולצדק,
ותני ר' חייא דאף צע"ג לריך לחזור ולצדק. והנה עיקר פלוגתה
בצע"ג אם צריך צחד א' צציתו אם לריך לחזור ולצדק במקום
אחר שאוכל שם. וראה לזה הפי' דמיייתי עלה ההם צירושלמי ר'
יעקב צר אחא צסם שמואל, קידש צצית זה ונמלך לאכול צצית
אחר לריך לקדש, רב אחא ר' חנינא צסם ר' (יהושע) [הושעיא
כל"ל. עיי' בפסיקתא רבתי ר"צ ע"א וצמ"ע שם אות ל"ג] מי שקובחו
עריצה עליו מקדש לילי יו"ט האחרון צחוך ציתו ועולה ואוכל
צחוך קובחו, א"ר אצין ולא פליגי מה דאמר ר' (יהושע) [הושעיא]
כשלא היה צדעמו לאכול צצית אחר, כלו' צעשה שקדש היה דעתו
לאכול צחוך קובחו, ומה דאמר שמואל כשהיה צדעמו לאכול צצית
אחר, כלו' שכנלך ממה שהיה צדעמו ולכך לריך לחזור ולקדש,
אמר ר' נוח אהיא דשמואל כר' חייא, כלו' דאמר אף צע"ג
צחוך ציתו לריך לחזור ולצדק, ודר' (יהושע) [הושעיא] כריב"ל,
כלומר דצע"ג צחוך ציתו א"ל לחזור ולצדק (וכ"ה בצבלי פקחים
ק"ח, דק"ל לשמואל אין קידוש אלל במקום קעודה אפי' במקום
למקום צחד ציתא), א"ר אמי זאת אומרת שנחלקו צפירות, כלו' דללו
דוקא בקדוש נחלקו אלל אפי' ציך על הצירות צחד מקום וכולה
לאכול במקום אחר (זה הפירוש עולה יפה מכל הפירושים שנאמרו
זזה וגם מה שכתבתי חני צמ"ע שם בפסיקתא הוא צע"ל).

והנה עיקר ים שאמרו לא יאכל עד שיקב, היינו שלא
יאכל דרך ארעי אלל שיקבע קעודהו. ובקדר הציצה גרסינן בצרכות
(מ"ו ע"ג), א"ל ריש גלותא לרב ששת אע"ג דרבנן קשישי אהון
פרקאי בלרבי קעודה בקיאי מיניינו, צזמן שהן שתי מעות גדול
מיקב צראש (פרש"י מקב תחלה על מעותו) ושני לו למעלה היענו

(לכל מרחשותיו, רש"י), וזמון שהן שלש גדול מיקצ בחולע, שני
לו למעלה היומו, שלשי לו למטה היומו (לכל מרגלותיו. רש"י),
ח"ל וכי צעי חשתעווי צהדיה מחרין חרוב ויחיצ ומשתעי צהדיה,
ח"ל שחני פרקחי דומחי ליה במחוג וכו', חור רב שעת חלח ומניחח
ידענח, דחניח כילד קדר הקיצה בזמן שהן שתי מעות גדול
מיקצ צרחש ושני לו למטה היומח, בזמן שהן שלש מעות שני
לו למעלה היומו שלשי לו למטה היומו. וכעין זה הוא בחוקפתח
דצרכות פ"ה, חלח דקס גריק בזמן שהן שלש מעות גדול מיקצ
צרחש של חולעית וכו', ומקיים כך היו מקודרים והולכין, וי"ג
מקדרין וכו', וכ"ה צירושלמי מענית פ"ד.

ויראה טעפ"י זה הקדר שנינו בהגדה מעשה צר"ח ור"י
ורחצ"ע ור"ע ור"ט שהיו נוקזין צצני צרק, דנקיע להו כקדר
שהיו מקודרין רחצ"ע בחולע ור"ח ור"י למעלה היומו ור"ע ור"ט
למטה היומו. ועפ"יז יש להכריע בצרייתח דרשצ"ג וכו' שהיו
נוקזין צניכו שהבחתי לעיל, דל"ג ור' יהודה, דאי ג' מעות הוו,
היה רשצ"ג בחולע והיה ל"ל מעשה צר' יהודה ורשצ"ג ור' יוסי,
אי כתי דעיקר נוקחח הכי הוה, וצח ח"זה מעתיק שלח הצין הענין
ואקדמיה לרשצ"ג.

ויראה טצדורס של האמוראים כצר התחיל זה המנהג
להצטל ולח כהגו לחכול בהקיצה על המטה חלח יחידי גדולי
העם, וע"כ פירשו המענה שהקיצה היא מורה מיוחדת ללילי פקח,
וקצעהו האמוראים ללח ידי הוצה. וגרקינן צירושלמי דע"פ ר'
קימון צסס ריב"ל חוחו כזית שחדס יולח צו צפקח לריך לחבכו
מיקצ, ר' יוסי צעח קומי ר' קימון חפי' עצד לפני רצו, חפי' חשה
לפני צעלה, ח"ל צריצי ע"כ שועתי, כלו' שהקשה עליו שהרי עצד
וחשה נוחיצינ ג"כ צחבילת וולח, וכי ח"כס יולחיס צלח הקיצה,
ומעולם לח היה ממנהג העצדים וחשה צפני צעלה להקצ. וצצבל
כצר נעשה להם הונחג להלכה, וגרקינן שס, ח'חמח מלה לריך
הקצה, מרור ח'ין לריך הקצה, יין ח'יתמח נשמיה דר"כ לריך הקצה
וח'יתמח משמיה דר"כ ח'ין לריך הקצה, ולח פליגי הח צחרתי ככי
קנחח, הח צחרתי ככי צחרח, חמרי לה להחי גיקח וחמרי לה
להחי גיקח וכו', השתח דח'יתמח הכי וח'יתמח הכי, ח'ידי וח'ידי צעי
הקצה. וצעי שס חלמיד חלל רצו מחי, ופשיט לה דחמח חציי

כי הוינן צי מר זגינן אצרכי דהדדי, כי אחינן לצי רב יוסף אומר
לן לא לריכתו מורא רבך כמורא שמים.

ונשארה הסיצה זו קצועה לדורות עד שתקנה צשאלות
מה כשתנה וכו' שבכל הלילות אנו אוכלין צין יושצין וצין מקוצין
והלילה הזה כולנו מקוצין. וכבר העיר הגר"א שצמטנה לא הזכרה
שאלה זו, שכך היה דרכם תמיד. ובסדר ר' עמרם הנוקמא אנו
איכלין ושותין וכו'. והוא עפ"י מקקנת הצבלי דלף יין לריך הסיצה.
ועכ"פ היה המנהג עדיין משחרצב והולך צסעודה גדולים ושמים
כלשון הר"מ צפ"י המעשה וחייצנו לאכול בהסיצה כדי שיאכל
כדרך שהמלכים והגדולים אוכלים עד שיהיה דרך חירות.

אמנם כבר נסקע זה המנהג ואצד, ומתוך כך קמו גדולי
הרצנים ושדי ציה כנגדו. הראצ"ן צספרו אצן העזר. (דף ע"ה ע"ב)
כתב, והם היו נוהגין ליסב על המטות ולהסב צמקיבת שמואל,
אצל אנו שאין אנו רגילין בכך יולאין אנו כדרך הסצחנינו ואין לנעות
ימין ושמאל. והגה"מ פ"ב כתב, רצינו אצ"ה כתב שאין אנו לריכין
הסיצה צומן הזה שסרי צני חרי אינן מקוצין, ואלרצה ישיצה
כדרכן הוא לך חירות, אמנם יחידלה הוא ע"כ. והאצודרסה
העתיקו וכתב, וכתב אצ"י העזרי צזה"ו שאין רגילות צאגלנו להסב
ישב כדרכו ואינו לריך להסב. וצמהרי"ל כתב, אומר מהר"ש שמואל
כחוצ צגליון האלפסי שהניח לו אצ"ו מו"ה זעקיל ז"ל ששמע מפי
רבו הר"ר יודא ז"ל דדוקא צימיהם שהיו רגילין בהסיצה צשאר
ימות השנה אז מחוייצין צה צפסח אצל לדידן צצשאר ימות
השנה לא נהגין בהסיצה אין לנו לעשותה צלילי פסח דומה חירות
שייך צזה, אלרצה דומה לחולה, וכן כתב אצ"י העזרי. אמנם צעלי
הס"ע ומגיניהם צאו"ח קי' תע"ב קצעו ההסיצה אף צימיונו לחוצה
והעני יקב על הספקל או על ירך חצירה, אך לא על ירך עלמו
דמיחזי כדואג, ואם אכל מלה ושתה ד' כוסות צלא הסיצה לריך
לחזור ולאכול ולשתות בהסיצה. וזה הראצ"ה שיש אומרים שכדאי
הוא לקמוך עליו צדיעצד. והכל חייצין בהסיצה חוץ ומתלמיד לפני
רבו, ויש שפטרנו את האצל צתוך י"ב חודש ובהסיצה, וכל הנשים
חשוצות ולריכות הסיצה, אצל כיון שכבר לא נהגו הנשים בהסיצה
למד הרמ"א זכות עליהן כי הן קומכות על הראצ"ה שצזה"ו
אין להסב. ומענה לא זה ממקומה והצן שואל שבכל הלילות
וכו' והלילה הזה כולנו מקוצין.

ולא יפחתו לו מארבעה כוסות של יין ואפי' מן התמחוי.

ולא יפחתו, פי' המפורשים דאגבאי לדקה קאמר, דמשמע
לכו דעל עני טצישראל הוקצבל לדקה קאמר, וכזר פירשנו דעני
טצישראל אינו מוקצבל לדקה אלא שאינו איש מכוזב, ופירוש ולא
יפחתו לו הוא, בני ציתו המשרתים אותו בהקצתו, וכדקתני לקמן
מוזגו לו וכו' הציאו לפניו וכו', ואמר ולא יפחתו, שאם רולה לשתות
יותר הוא שותה כדלקמן.

מארבעה כוסות, גרסינן צירושלמי מניין לד' כוסות,
ר' יוחנן צטס ר' זבייה כנגד ארבע גאולות, לכן אמר לצנ"י חני
ה' והולחתי וגו', והולחתי והללתי וגאלתי ולקחתי (*). ריב"ל
כנגד ד' כוסות של פרעה, וכוס פרעה צידי, ואשחט אותם אל
כוס פרעה, ואחן את הכוס על כף פרעה, ונתת כוס פרעה. ר'
לוי כנגד ד' וולכיות. ורצנן אמרו כנגד ד' כוסות של פורענות
שהקצ"ה עתיד להשקות את אר"ה, כי כה אמר ה' אלהי ישראל
אלי קח את כוס היין החמה וגו' (ירמיה כ"ה), כוס זהב צבל
ציד ה' ונשכרת כל הארץ (שם נ"ח), כי כוס ציד ה' ויין חמר ואל
ווסך וגו' (תהלים ע"ה), ימטר על רשעים וגו' ורוח זלעפות מנת
כוסם (שם י"ח), וכנגדן עתיד הקצ"ה להשקות את ישראל ד'
כוסות של נחמות ה' ונתת חלקי וכוסי (שם ע"ז), דשכת צטמן
ראשי כוסי רוייה (שם כ"ג), והדין כוס ישועות אשא (שם קט"ז)
תריין. והוא ג"כ צצ"ר סוף וישב, ושם הגי' בצבוש ר' הונא צטס
ר' זבייה, דהא ר' זבייה רבו של ר' יוחנן היה, וגריס הא דריב"ל
צטס ר' שמואל צר נחמן, והא דרצנן אמרי צטס ריב"ל (כי כוס
ציד ה' חקר שם), ומסיים וכנגדן הקצ"ה משקה את ישראל ד'
כוסות של ישועה וכו' כוס ישועה אין כתיב כאן אלא כוס ישועות,
חדא ליינות המטיה ואחת ליינות גוג. ושינוי צטמות הדורשים הוא
שלא הועתק זה מזה, ואית דאמרי הכי ואית דאמרי הכי, ומליכו
כיולא צזה בתלמוד, איתיעוא, איכא דאמרי, ואפי' בצעל מאמר אחד
מליכו זמנין אמר לה צטס פלוני וזמנין אמר לה וכו'. ורוב צעלי
ההלכות ומפרשי המשנה תפסו צהא דד' לטונות של גאולה.

(*) ובתב המנהיג, והצאתי אינו מן המנין שאינו מן הגאולות אלא
צטרת הארץ היא.

האומנם שאין אלו הדרשות ונוכחותיהם אלא שבצר היה הדבר נוהג וזה צירוף והעניקו את המנהג צעמתי לרשות, ומעולם אין הדרוש קצה אל המנהג, אלא המנהג הוא קצה אל הדרוש, ומעתה עלינו לחקור איך נחקנו ד' בוקות. ואומר שנינו במס' זבחים (ו"ג ע"א) צדק על היין שלפני המזון פטר את היין שלאחר המזון צדק על הפרפת שלפני המזון פטר את הפרפת שלאחר המזון, ובתנ"ך רש"י נוהגין היו להביא קודם אכילה כוס יין לשמות כדמצינו לקמן כילד קדר הסקה וכו', ומצינו לפניהם שפיראית להמשיך אכילה כגון פרגיות ודגים, ואח"כ מצינו השלחן, ולאחר גמר קעודה יושבים ושוחים ואוכלים, ומה הן אוכלים שפיראית כגון כיסני דמעלי ללכא ולחאניות, והוא יין ופרפת שלאחר המזון ושניהם קודם זריחת המזון. עוד שנינו שם, זה להם יין צחוק המזון כל אחד ואחד מצדק לעלמו, אחר המזון אחד מצדק לכולם. ובמקומו עלה בגמרא, אחר רצה צר חנה א"ר יוחנן לא שנו (דיין שלפני המזון פוטר וכו'. רש"י) אלא בשבתות וימים טובים הואיל ואדם קוצע קעודתו על היין וכו', ובשם ריב"ל הוקיפו בשעה שאדם יולא מצית המרחץ ובשעת הקזת הדם הואיל ואדם קוצע קעודתו על היין, אצל צשאר ימות השנה מצדק על כל כוס וכוס. ובמקומו חזק איבעי ליהו זה להם יין צחוק המזון מהו שיפטור את היין שלאחר המזון, אם תמלי לומר צדק על היין שלפני המזון וכו', נשום דזה לשמות וזה לשמות, אצל הבא דזה לשמות וזה לשמות לא (רש"י, ולא היו רגילים לשמות צחוק הקעודה אלא נעט לשמות), ואיפולגי בה אמוראי, ורז נהונן אומר פוטר, ואיחזיה רבא לר"כ ומעתיחין זה להם יין וכו' לאחר המזון אחד מצדק לכולם, א"ל הבי קאמר אם לא זה להם יין צחוק המזון אלא לאחר המזון אחד מצדק לכולם. וכד דייקין בלשון המשנה דלא חני הציאו להם יין, או נהגו להם יין, ונשנע שבא להם שלא היה להם נוקודם. הן חמת דצצרייהא דקדר הסקה בצצלי הגי' כמי זה להם יין, אולם זהו משיבוש המעתיקים שכתבו כך באשגרת לשון המשנה, שצחוקפת' הגי' נהגו להם, וצירושלמי הגי' הציאו להם, וצחמת צב"י דקדוקי סופרים הגי' אף בצצלי הציאו להם. ובפסחים (ק"ג ע"א) נחלקו אמוראי, כוס של צהמ"ז אי צעי זריחה או לא, ובמקומו שם ר' יעקב צר אצל איקלע לצי רבא חזיה דצריך צפה"ג אבסא קנחא וסדר צריך אבסא דצריחא וכו', ובתנ"ך הוסיף והא דתנן צדק על היין

שלפני המזון יפטר את היין שלאחר המזון, היינו לאחר הקעודה וקודם צהמ"ז. שהיו רגילין לשתות יין אחר הקעודה קודם צהמ"ז. אמנם אחר העיון נראה דצחמת לפי המסנה כוס של צהמ"ז אין טעון צרכה לפניו, ועל היין שלאחר המזון צרכו צהמ"ז, אלא דרב ותלמידיו הנהיגו דצהמ"ז הוה הקס הדעת וע"כ טעון צרכה (וע"ע צקוף צהערה).

נמצינו למידין שקודם קעודתן היו שותין יין ואוכלים פרפרחות לעורר תאות האכילה, וכדאמרינן צפקחים (ק"ד ע"ג) דחמנא אנגרי גרי, וזהו יין שלפני המזון, וצחוף הקעודה היו שותין מעט כדי לשרות, והוא יין שצחוף המזון, ועיקר שתייתם היתה לאחר הקעודה, וכדאמרינן צחולין (ד' ע"ג) לאו אורחא דמלכא משתיא צלא מיכלא, וזהו יין שלאחר המזון. ולפ"ז הולכרו צכל קעודה שקוצעין על היין כגון צצצות וצ"ע לכל הפחות ג' כוסות, אולם צלילי פקס הוקיפו כוס אחד משום הלל. שהרי הוא אומר כוס ישועות אשא וגו', והוה להו ד' כוסות, ועיקר כוס של פקס הוא כוס הרציעי. וממנהג אלו הג' כוסות נהווה לקדש על כוס הראשון, וכן צקעודת אירוסין ונשואין וקצוה הצן לצרך הצרכות על אותו כוס, ומזה המנהג צידיכו לצרכס על הכוס וכן לצרך צהמ"ז על הכוס השלישי ולכך שניכו מזגו לו כוס שלישי מצרך על מזוגו, רציעי גומר עליו את ההלל וכו'. צין הבקות הללו הם רולס לשתות שותה, צין שלישי לרציעי לא ישתה, כדי לעשות הכירה שהוא כוס של פקס.

ואפי' מן התמחוי כלו' אפי' עני צצענייס שאין לו מזון צ' קעודות ונחפרנכ מן התמחוי נותנין לו ד' כוסות, אי נמי שיס לו צ' קעודות אלא שאין לו יין נותנין לו מן התמחוי, וגרסינן ענה צירושלמי ח"ר חיה צר אדא לפי שאין ערצ לאדם לוכל מן הקיפה וכאן אפי' מן התמחוי, ומשמע דציש לו לאכול אלא שאין לו יין דמחוי צ לקבל. וצצצלי (קי"ג) גרסינן פשיעא, לא כלרכא אלא אפי' לר"ע דאמר עשה שצחך חול ואי חלערך לצריות וכו'. ש"ע דצמסנה לאו אנצחי לדקס איירי, אלא דאיהו מחוי צ לקבל. ושצ רחתי צחוקפות אל המרדכי שהציו צשס ר' יחיאל שכתב מאי קמל"ן פשיעא כיון דמחוי צ ד' כוסות וכו' לכן נראה דמירי שיס לו מזון צ' קעודות וכו' ואם לא צצציל הד' כוסות לא היה נזקק ליטול מן התמחוי וצצציל ד' כוסות קאמר שיתנו לו גצחי לדקס אפי' מן התמחוי וכן משמע צירושלמי ר' חייא צר יו דין

לְפִי שְׂאִין עֵרֶב לֹו לְאֲדָם לִי קִס מִן הַכִּיפֵה, שֶׁל כֹּאן אֲפִי
מִן הַסְּמִחִי, וְיוֹסֵר כִּרְאָה כִּמוֹ שֶׁכַּתְּבֵתִי דַּמְסוּיִיב לְקַצֵּל.